

PIOTR FLORENCJAN SZYMAŃSKI OFM

Wronki

„Dlaczego szukacie żyjącego wśród umarłych? (...) On żyje” (Łk 24,5.23)

W kontekście dysputy Jezusa z saduceuszami dotyczącej sprawy zmartwychwstania pojawiło się zdanie, które odbiło się echem w poranek wielkanocny, jako istota orędzia anielskiego: „Bóg nie jest [Bogiem] umarłych, lecz żywych; wszyscy bowiem dla Niego żyją” (Łk 20,38; 24,5.23). Celem niniejszej prezentacji jest naświetlenie specyfiki tego przesłania paschalnego w ujęciu św. Łukasza.

1. Żyjący Pan (24,3.5)

Opowiadanie Łk 24,1-12 posiada wprowadzenie (wiersze 1-2) i zakończenie (12)¹. Treść korpusu składa się z opisu czynności przy grobie (3-8) oraz relacji o świadectwie niewiast (9-11). Inkluzja uformowana przez czasownik *μνημονεύω* („przypomnieć” — Łk 24,6b.8), przyczynia się do dalszego podziału tekstu na trzy części: (1) wejście niewiast do grobu i przekaz informacji o zmartwychwstaniu (3-6a); (2) przypomnienie zapowiedzi o konieczności cierpienia Syna Człowieczego i Jego zmartwychwstaniu trzeciego

¹ Zarówno we wprowadzeniu, jak i zakończeniu, widać analogiczny schemat: dom, droga do grobu, zatrzymanie się i stwierdzenie faktu przy grobie; L. DUSSAUT, *Le triptique des apparitions en Luc 24. Analyse structurelle*, RB 94 (1987), s. 174.

dnia (6b-8); (3) powrót niewiast od grobu do wspólnoty Jedenastu i zwiastowanie przesłania anielskiego (9-11).

Wiersz 5b wchodzi w skład fragmentu obejmującego wiersze 3-6a, w którym wyróżnia się: (A) wejście niewiast do grobu (3a); (B) brak ciała Pana Jezusa (3b); (C) bezradność (4a); (D) nagłe ukazanie się dwóch mężów w lśniących szatach (4b); (E) przestrach i pochylenie twarzy ku ziemi (5a); (F) pytanie mężów: „Dlaczego szukacie żyjącego wśród umarłych?” (5b); (G) odpowiedź mężów: „nie ma Go tutaj — zmartwychwstał” (6a).

W konstrukcji można dostrzec następujące zależności treściowe: (1) „inkluzja” z elementami symetrii koncentrycznej między A (wejście do grobu, czyli „szukanie”) i F („Dlaczego szukacie...”) oraz B (brak ciała Pana) i G („nie ma go tutaj; zmartwychwstał”); (2) poczuciu bezradności (C), odpowiada przestrach i gest pokłonu (E). Fragment D, czyli informacja o nagłej epifanii (4b), nie posiada wyraźnego odpowiednika, co sugeruje, iż w ten sposób autor podkreśla rangę tego wydarzenia. W świetle zauważonej inkluzji, obejmującej analizowany fragment z wiersza 5b, widać, że Żyjący Jezus (5b) jest Panem, który posiada realne ciało (3b).

Badany fragment wykazuje podobieństwa do tzw. schematu „powrotu do życia”²:

Przestraszone, pochyliły twarze ku ziemi, lecz tamci rzekli do nich: Dlaczego szukacie żyjącego wśród umarłych? (Łk 24,5).

Owe pytanie akcentuje ciągłość życia Jezusa, a brzmieniem przypomina przysłowie³. Jego forma i porządek wyrazów wykazuje wpływ Marka 16,6⁴. Zależność tekstów Marka i Łukasza potwierdza również kilka terminów bliskiego kontekstu: εἰσελθοῦσαι („wszedłwszy” — Mk 16,5; Łk 24,3), ζητεῖτε („szukacie” — Mk 16,6; Łk 24,5), οὐκ ἔστιν ὧδε („nie jest tutaj” — Mk 16,6; Łk 24,6), ἠγέρθη („powstał” — Mk 16,6; Łk 24,6)⁵. Inaczej, niż pozostali

² Wszystkie teksty nawiązujące do wydarzenia zmartwychwstania zawierają trzy schematy teologiczno-terminologiczne: wskrzeszenia, wywyższenia i powrotu do życia; zob. X. LEON-DUFOUR, *Resurrection de Jesus et message pascal*, Paris 1971, s. 29–112.

³ F. GRYGLEWICZ, *Ewangelia według św. Łukasza*, Poznań–Warszawa 1974, s. 354.

⁴ F. NEIRYNCK, *Le récit du tambeau vide dans L'Évangile de Luc (Lc 24,1-12)*, „Orientalia Lovaniensia Periodica” 6–7 (1975–1976), s. 437.

⁵ J.M. GEORGEOT, *Evangile de Saint Luc. Texte grec en référence a Mc (de XIII a fin)*, Nancy 2000, s. 356.

dwaj synoptycy, św. Łukasz relacjonuje poszczególne fakty, od momentu wejścia niewiast do grobu. Najpierw akcentuje ich bezradność w wierszu 4, który rozpoczyna charakterystyczny dla niego zwrot: καὶ ἐγένετο – „i stało się” Generalnie nie zawiera on szczególnego znaczenia teologicznego, lecz oznacza kontynuację narracji⁶. W strukturze tekstu i sytuacji określa granicę między nieobecnością Jezusa i ogłoszeniem, że żyje. Od tego miejsca zmartwychwstanie staje się doświadczeniem człowieka⁷. Stan pewnego „osłupienia” niewiast dowodzi, że miały nadzieję znaleźć ciało Jezusa w grobie⁸. Oczywiście mogły pomyśleć o Jego zmartwychwstaniu, lecz równie dobrze mogły przyjąć, że ktoś wykradł Jego ciało⁹. Tę sytuację przerywa pojawienie się dwóch mężczyzn, którymi zapewne byli aniołowie (24,23)¹⁰, gdyż nie można jednoznacznie wykazać, jakoby owymi osobnikami byli Mojżesz i Eliasz ze sceny przemienienia (9,30). Na ich widok niewiasty „pochyliły twarze ku ziemi” (24,5a), co jest wyrazem religijnego lęku (1,12) oraz postawy posłuszeństwa i oczekiwania na słowo. Symboliczne uniżenie zostało przerwane pytaniem zawierającym chrystologiczny tytuł „żyjący” (5b). Fragment następny: „Nie ma Go tu, powstał z martwych!” (6a), jest już konkretnym objawionym orędziem¹¹. Wcześniejsze pytanie kierowało ku przyszłości, zaś słowa „został wskrzeszony” są spojrzeniem w przeszłość¹². Treść dal-

⁶ Fraza ta pochodzi z LXX, w której w ten sposób przetłumaczono hebrajskie וַיְהִי , z waw *consecutivum* (W. HACKENBERG, *γίνομαι*, EDNT 1 [H. BALZ, G. SCHNEIDER (wyd.), *Exegetical Dictionary of the New Testament*, t. I–III, Michigan 1990–93], s. 247). Forma tego zwrotu u Łukasza jest trojaka: (1) 4 razy bez καὶ otwierającego (3,21; 6,1.6.12); (2) 21 razy bez καὶ w drugim zdaniu (np. 2,1); (3) 11 razy w formie kompletnej, w tym dwa razy występuje z ἰδοὺ (5,12 i 24,4). W trzech tekstach zachowana jest konstrukcja zwrotu bez użycia słowa γίνομαι (2,21; 2,27–28; 7,12). F. BÜCHEL, *γίνομαι*, TDNT 1 [G.W. BROMILEY (red.), *Theological Dictionary of the New Testament*, t. I–IV, Michigan 1987], s. 681–689.

⁷ *Le Ressuscité sur nos chemins*; zob. P. BOSSUYT, J. RADERMARKERS, *Jesus Parole de la Grace selon saint Luc*, t. I, Bruxelles 1981, s. 506–507.

⁸ J. PLEVNIK, *The Origin of Easter Faith according to Luke*, „Biblica” 61 (1980), s. 500.

⁹ G.H.P. THOMPSON, *The Gospel according to Luke*, Oxford 1972, s. 275.

¹⁰ Elementami angelofanii są lśniące szaty, które wskazują na wydarzenia bliskie paruzji. W Ap blask nawiązuje do teofanii w ST (Wj 19,16); J. ZMIJEWSKI, *ἀγγελία*, EDNT 1, s. 175; R. SUMMERS, *Jesus, the Universal Savior. Commentary on Luke*, Waco–Texas 1972, s. 318.

¹¹ (...) *it is not an interpretation that the women made, but a heavenly explanation of the empty tomb*; PLEVNIK, *art. cyt.*, s. 500.

¹² M. GALIZZI, *Jezus ofiarą władzy*, t. III, Warszawa 1988, s. 111.

szego orędzia (6b-8) koncentruje się wokół wypełnienia obietnicy uwolnienia od wpływu śmierci (9,22)¹³.

Można zauważyć, że akt wyznania wiary w zmartwychwstałego Jezusa w wersji Łukasza jest najbardziej kompletny, gdyż uwzględnia trudną sytuację egzystencjalną dezorientowanych niewiast. Istotne orędzie nie zostało przekazane bezpośrednio „z góry”, lecz było odpowiedzią udzieloną w czasie trudnego doświadczenia. W tak ważnym momencie, ich troski zostały włączone w fakt zmartwychwstania.

Synoptycy posłużyli się tradycyjną formułą: „Jezus ukrzyżowany został wskrzeszony”, którą spotyka się również w stronie czynnej: „Bóg wskrzesił Jezusa z martwych” (1 Tes 1,10; Rz 10,9; Dz 3,15)¹⁴. Przekaz Marka i Mateusza akcentuje moment w historii, w którym owe wydarzenie miało miejsce. Tę myśl wyraził również św. Łukasz na dwa sposoby. Najpierw w 24,6a użył w stronie biernej czasownika ἐγείρω¹⁵ – „został wskrzeszony”, a następnie w wierszu 7 umieścił w stronie czynnej czasownik ἀνίστημι – „powstał z martwych”. Druga forma była wcześniejsza, dlatego słuszną wydaje się hipoteza, iż w początkowej fazie nauczania bardziej akcentowano „własną moc Jezusa” w powrocie ze śmierci do życia¹⁶. Trzeci ewangelista używa obu tych określeń zamiennie¹⁷.

Imiesłów „żyjący” (Łk 24,5b) posiada głębszy sens teologiczny, gdyż w istocie jest to tytuł chrystologiczny, wykazujący konotacje z analogicznymi określeniami Boga w ST¹⁸. Życie uznawano za istotę Jego bytowania. Między innymi wyrażano tę prawdę za pomocą sformułowania: „na życie Pana” (Sdz 8,19). Zwykle wypowiedziano je w doniosłych chwilach, gdy sprawa doty-

¹³ J.R. KARRIS, *The Gospel According to Luke* (The New Jerome Biblical Commentary), New Jersey 1990, s. 720.

¹⁴ GALIZZI, *dz. cyt.*, s. 111.

¹⁵ Słowo to zostało użyte 31 razy; J. KREMER, *ἐγείρω*, EDNT 1, s. 374.

¹⁶ J. ŁACH, *Problem interpretacji pojęć określających zmartwychwstanie*, ComP 5/2 (1985), s. 48.

¹⁷ W Dziejach Apostolskich podkreśla, że: „Bóg wskrzesił Jezusa” (3,15; 4,10; 5,30; 10,40; 13,37) i stosuje wyraz ἐγείρω, natomiast czasownikiem ἀνίστημι posługuje się, gdy mówi o zmartwychwstaniu w kontekście nauczania św. Pawła (17,18.32; 23,6.8; 24,15.21; 26,23); ŁACH, *art. cyt.*, s. 45.

¹⁸ E. SZYMANEK, *Wykład Pisma Świętego Nowego Testamentu*, Poznań 1990, s. 208.

czyła nakazu lub przysięgi pozbawienia życia, za pewne przestępstwa (1 Sm 14,39). Wyrażało ono także obecność Boga pośród swojego ludu (Jon 3,10). Zapewne z tego słownictwa biblijnego korzystał św. Łukasz (Dz 1,3; 15,19; 23,7-10).

W odniesieniu do Jezusa, wspomniany tytuł oznaczał najpierw rezultat Jego działania, a następnie wskazywał na pokrewieństwo z samym Bogiem¹⁹. Św. Łukasz uświadamia, że miejscem przebywania Jezusa nie była „Otchłań” (Dz 2,31) i Jego ciało nie uległo zniszczeniu (Dz 2,27; 13,35; Ps 16,10)²⁰. Stał przed uczniami jako żywy człowiek, którego widziano i dotykano (Łk 24,39)²¹. W koncepcji trzeciego ewangelisty ważne jest fizyczne życie Jezusa, ponieważ oddalało wątpliwości związane z Jego zmartwychwstaniem i było zgodne z dotychczasowym przekazem biblijnym. W pismach ST, ziemskie życie traktowano bardzo poważnie, ponieważ nie dopuszczano możliwości nowego życia, stworzonego przez Boga po śmierci²². Według tej tradycji, nie dopuszczano możliwości życia i zmartwychwstania człowieka, bez jedności cielesno-duchowej (Iz 26,19; Dn 12,2)²³. Taką jedność zachował Jezus po swoim zmartwychwstaniu. Posiadał znów fizyczne życie, podobnie jak Tabita, czy Eutyk (Dz 9,41; 20,12)²⁴. Wymiar naturalny życia ludzkiego był również bardzo ważny dla spadkobierców tradycji starotestamentalnej. Tylko posłuszeństwo Jezusowi mogło być ważniejsze i cenniejsze, od zachowania życia ludzkiego (Łk 9,24-26). O znaczeniu, jakie Jezus mu przypisywał, świadczy Jego posługa uzdrawiania chorych (9,37-43) i przywracania życia umarłym (7,11-17)²⁵. Cenił je nawet bardziej, niż przepis zachowania odpoczynku szabatu (6,9-10). Wokół siebie nie tolerował obecności śmierci, lecz uznawał za dobre wszystko, co służyło podtrzymaniu życia ludzkiego. Mimo, że w kategoriach czasowych było ono ograniczone i przemijające,

¹⁹ S. GADECKI, *Wstęp do Ewangelii Synoptycznych*, Gniezno 1992, s. 311.

²⁰ L. SCHOTTROFF, *ζῶ*, EDNT 2, s. 108.

²¹ C. BROWN, *ἐπιφάνεια*, NIDNT 3 [TENŻE (wyd.), *The New International Dictionary of New Testament Theology*, t. I-III, Michigan 1975], s. 323.

²² P. BEAUCHAMP, *Psaumes Nuit et Jour*, Paris 1980, s. 137-138.

²³ A. REBIĆ, *Wiara w zmartwychwstanie w Starym Testamencie*, ComP 1 (1981), s. 12-13.

²⁴ SCHOTTROFF, *ζῶ*, s. 108.

²⁵ H.G. LINK, *ζωή*, NIDNT 2, s. 480.

jednak istotnie związane z życiem Boga (Dz 17,27-28; por. Łk 1,75; Rz 7,1)²⁶. Również odzież i żywność, nie zasługiwały na pogardę, lecz były darami samego Stwórcy (Łk 12,15). Tylko Bóg, Dawca (Dz 17,25) i Pan życia (Dz 10,42; por. Łk 12,20), miał prawo życie odebrać (Mt 10,28; Rz 4,17).

Życie Zmartwychwstałego nie ogranicza się tylko do zjawiska naturalnego, gdyż Jezus oferuje „życie wieczne” (Łk 18,18; Mk 10,17; Mt 19,16)²⁷. To On jest ostatecznym sędzią żywych i umarłych (Dz 10,42; 17,30-34), ponieważ zmartwychwstał jako pierwszy (Dz 5,31). Skierowanie uwagi ku życiu wiecznemu rozszerza zakres nadziei chrześcijańskiej (Łk 18,30; 24,16; 26,6; Dz 23,6)²⁸. W takim ujęciu, życie jest rzeczywistością, o którą należy zabiegać, gdyż można je utracić (Łk 15,13; Dz 15,46)²⁹. Droga prowadząca ku niemu ma wymiar boski i ludzki (Łk 20,36-37). Nie zdobywa się go automatycznie przez sam fakt nieśmiertelności duszy, lecz jest ono darem miłości samego Boga (Łk 10,25-27; 18,18). Najwłaściwszą postawą człowieka jest odwrócenie się od grzechów i zwrócenie się ku Chrystusowi (Dz 13,38-39). Posłuszeństwo słowu Bożemu jest też istotnym warunkiem uczestniczenia w nim (Łk 10,25-31; 16,27-31)³⁰.

Jak wykazano we wstępnej analizie struktury Łk 24,5, ważnym elementem Łukaszowego przekazu paschalnego, który odróżnia go od relacji Marka i Mateusza, jest użycie przez niego tytułu chrystologicznego κύριος („Pan” — Łk 24,3.34). LXX odnosi go do Boga (Rdz 15,2.8; Am 7,2; Ps 140,8)³¹. Szerwsze sformułowanie: „Pana Jezusa” (Łk 24,3), choć częste w *Dziejach Apos-*

²⁶ *Tamże*.

²⁷ „Jeżeli Chrystus chociażby na jedno drgnienie powiek odzyskał życie w sposób empiryczny, byłoby jasne, że nie zmartwychwstał. Obudziłby się jak Łazarz, który na nowo podlegał śmierci. Powróciłby do ciała, które na nowo zadrgałoby życiem, wyprostowałby się, a wyszedł z grobu (...) A więc jest w Zmartwychwstaniu coś, co przekracza nasze doświadczenie, ponieważ chodzi tu o życie ludzkie, przemienione w sposób boski przez unicestwienie władzy śmierci”; G. MARTELET, *Zmartwychwstanie, Eucharystia, człowiek*, Warszawa 1976, s. 66.

²⁸ SCHOTTROFF, ζῶν, s. 108.

²⁹ LINK, ζῶν, s. 480.

³⁰ SCHOTTROFF, ζῶν, s. 109.

³¹ „Gdy dla większego szacunku poprzestano w tekstach liturgicznych wymawiać imię Jahwe, wówczas zastąpiono je określeniem Adonaj. Dlatego też prawdopodobnie *Septuaginta* używa rzeczownika *Kyrios* — grecki odpowiednik hebrajskiego *Adonaj* — tłumacząc słowo Jahwe”; P. TERNAUT, *Pan*, STB⁴, s. 642.

tolskich (1,21; 8,16; 11,20), w Ewangelii stanowi *hapax*. Podkreśla ono uwielbione bytowanie Chrystusa (Łk 24,34), zaś wśród chrześcijan stało się niemal nazwiskiem Jezusa³².

Podsumowując dotychczasową refleksję wokół istoty orędzia paschalnego według św. Łukasza, można powiedzieć, że jest to orędzie o życiu, które winno stać się przedmiotem przepowiadania Kościoła: „Idźcie i głosście w świątyni ludowi wszystkie słowa tego życia!” (Dz 5,20). Kerygmat o życiu zawiera pewien paradoks, a nawet ironię, gdyż „zabito dawcę życia” (Dz 3,15), a następnie szukano „żyjącego wśród umarłych” (Łk 24,5).

Św. Łukasz wyraził po mistrzowsku wiarę paschalną, ponieważ użyte przez niego tytuły: „Pan” i „Żyjący”, nie zacieśniają charakteru zmartwychwstania do jednego aspektu, lecz obejmują jego bosko-ludzki charakter.

2. On żyje (24,23)

Powyższe słowa z wierszu 23 znajdują się w opowiadaniu uczniów idących do Emaus, którzy relacjonowali wydarzenia na podstawie świadectwa niewiast i aniołów (22-24). Fragment obejmujący wiersze 22-24 jest jakby sprawozdaniem uczniów – „reporterów”, zawartym w ich własnym opowiadaniu o sprawie Jezusa z Nazaretu (19b-21). Według ich relacji był On „Prorokiem (...) przed ludem” (19b), który cierpiał (20) i rozczarował (21). Powyższą jednostkę wyraźnie oddzielają koncentrycznie (naprzemiennie) dwa określenia funkcji: „prorok potężny” i „miał wyzwolić” (19c i 21b) oraz dwa słowa tworzące *hendiadyzm*: „lud” i „Izrael” (por. Łk 1,68 i 2,32; Dz 4,10 i 13,17)³³

³² SZYMANEK, *dz. cyt.*, s. 208.

³³ Warto w tym miejscu przytoczyć uwagę L. DUSSAUT'A (*art. cyt.*, s. 173) odnośnie chiazmu J. d' Arc. Stwierdza on, że siostra J. d' Arc informuje jedynie o dialogu zainicjowanym przez Kleofasa. W segmencie struktury oznaczonym literami L i J, wyróżnia ona fragment mówiący o „sprawach odnoszących się do Jezusa” (wiersz 19), które dalej referuje Kleofas. Jest to pewna nieścisłość, ponieważ wiersz 19b rozpoczynają słowa: „Oni zaś powiedzieli mu”, czyli sprawozdawcami są obaj uczniowie, w przeciwieństwie do wiersza 18, w którym sam Kleofas mówi do Jezusa; J. D' ARC, *Les Pelerins d'Emmaüs* (Livre la Bible 47), Paris 1977, s. 58; oraz TENŻE, *Un grand jeu d'inclusions dans „les pelerins d'Emmaüs”*, NRTTh 98 (1977), s. 68.

Relacja zawarta w Łk 24,22-24 jest „reportażem” z wydarzeń, które św. Łukasz opisał w wierszach 1-12. Wyróżnia się w niej ciąg ześrodkowanych koncentrycznie określeń: kobiety – pewne – z naszych – przy grobie – nie znalazłszy – przyszły – mówiąc – zobaczyły (22-23); mówią — On żyje (23); wróciły – pewni – z nami – do grobu – znaleźli – kobiety – powiedziały – nie widzieli (24). Zestawienie powyższych serii słów paralelnych, objętych niemal perfekcyjną inkluzją słowa „kobiety”, wyznacza punkt centralny opowiadania, a tym samym całego rozdziału 24. Jest nim wyznaczenie: αὐτὸν ζῆν — On żyje (23)³⁴.

Opowiadanie o uczniach idących do Emaus obejmuje dwadzieścia trzy wersety i nie posiada tekstów paralelnych w innych Ewangeliach, oprócz dopisku u Marka (16,12). Z tego względu, zalicza się je do tzw. „chrystofanii prywatnych”³⁵. Zauważa się również pewne elementy wspólne tej perykopy z przekazem św. Jana (20,11-18) oraz z chrystofaniami tradycji galilejskiej. Są nimi: (1) sytuacja kryzysowa z powodu śmierci Jezusa; (2) nieoczekiwana ingerencja Jezusa w tę sytuację; (3) Zmartwychwstały jest widziany, lecz nie zostaje rozpoznany; (4) słowa pozdrowienia skierowane do uczestników zjawienia; (5) rozpoznanie Chrystusa jako Żyjącego Pana (najważniejszy moment doświadczenia)³⁶. Podobieństwa dotyczą też jednoczesnego występowania motywów wątpienia, Pisma oraz Ducha Świętego³⁷. Trzeba jednak zaznaczyć, że oprócz niewątpliwych analogii, widać również wyraźne różnice, które ukazują specyfikę redakcyjną św. Łukasza.

³⁴ Identyfikacja centrum chiazmu, sprawiała egzegetom sporo kłopotów. P. BOISMARD (*Synopse des Quatre Evangiles*, Paris 1972, s. 447) przyjmuje, że są nim słowa: „Jego zaś nie zobaczyli” (24c). Siostra J. d’Arc (*Un grand*, s. 66), oznaczyła środek chiazmu literą „L”, i według niej jest nim wiersz 26: „Czyż Mesjasz nie miał tego cierpieć, aby wejść do swej chwały?” Gdyby jednak miała uznać propozycję P. Boismarda, byłaby raczej skłonna uznać słowa: „On żyje”, jako centralne (*Les Pelerines*, s. 40). Takie stanowisko zajmują: R. MEYNET, *Comment etabliir nu chiasme?*, NRTTh 100/2 (1978), s. 240; TENŻE, *Quelle est donc cette Parole? Lecture „rhetorique” de L’Evangile de Luc (1-9; 22-24)*, t. II, plansza 14; X. LEON-DUFOUR, *Resurrection de Jesus et message pascal*, Paris 1971, s. 213.

³⁵ D. MCBRIDE, *Emmaus the Gracious Visit of God according to Luke*, Dublin 1991, s. 121.

³⁶ J.E. ALSUP, *The Post-Ressurrection Appearance Stories of the Gospel Traditions. A History-of-Tradition. Analysis with Text-synopsis*, Stuttgart 1975, s. 211.

³⁷ Tamże, s. 212.

Relacja uczniów zawarta w wierszach 22-24, która jest swoistym opowiadaniem w opowiadaniu, przepełniona jest „teologiczną ironią”, ponieważ ukazuje, na jakie opory natrafiło wielkanocne orędzie³⁸. Paradoksalnie, beznadziejnie smutna opowieść zawiera centralne słowa: αὐτὸν ζῆν – „On żyje” Porównując słowa: „Niektórzy z naszych poszli do grobu i zastali go tak, jak niewiasty mówiły, ale Jezusa nie zobaczyli” (24) z przekazem wiersza 12, widać pewną różnicę. Otóż w wierszu 24 jest mowa o kilku uczniach, którzy poszli do grobu, natomiast w wierszu 12 wspomniany jest tylko Piotr, który sam udał się do niego. Prawdopodobnie wiersz 24 jest przykładem tradycji, którą spotykamy także w J 20,3-10, natomiast w wierszu 12 chodziło autorowi o wyeksponowanie roli Piotra (Łk 5,1-11)³⁹ Wydaje się, że bardziej zależało Łukaszowi o podkreślenie kontekstu, w jakim zostało ogłoszone centralne przesłanie. Wypowiedziano je bez wiary, niejako „ostatnim tchem” W ten sposób ukazał prawdę katechetyczną, iż moc świadectwa osłabiają pośrednicy⁴⁰. Uczniowie nie są w stanie rozpoznać Jezusa jako zmartwychwstałego, chociaż są o wszystkich wydarzeniach doskonale poinformowani. W narracji widoczne są elementy modelu katechetyczno-parenetycznego⁴¹. Początkowemu etapowi wzrastania we wierze odpowiada symboliczne przybliżenie się Jezusa do zrozpaczonych uczniów (15). Dzięki temu czyni się bliskim ich życiu, nie tylko śledzi ich drogę duchową, towarzyszy rozmowie, ale idzie z nimi „w rytm ich kroków”. Przebywanie razem na drodze jest wprowadzeniem w to, co nastąpi dalej — przemianę duchową. W scenie widać konsekwentną postawę Jezusa w całej Ewangelii, w której wielokrotnie dawał dowody solidarności z grzesznikami i z wszystkimi, którzy źle się mają (15,4). Przebywanie z kimś razem jest bazą — fundamentem dla komunikacji prawdy Bożej. Na początku każdej rozmowy, ważne jest przyjęcie osoby w pełni taką, jaką jest, wsłuchanie się w nią z uwagą jej należną, starając się dostosować do „długości fali” jej możliwości. Bywa jednak często, że ci, którzy wysilają się słuchać innych nie dochodzą do świadectwa, czyli do ukazania prawdy. Powodem może być małoduszność, brak wiary lub zbyt

³⁸ J.R. KARRIS, *Luke 24: 13-35*, Interpr 41 (1987), s. 60.

³⁹ MCBRIDE, *dz. cyt.*, s. 137.

⁴⁰ D'ARC, *Les Pelerins*, s. 60.

⁴¹ J. D'ARC, *La catéchèse sur la route d'Emmaüs (Lc 24,13-39)*, LV 32 (1977), s. 18-20.

szybka interwencja. Najwyższą sztuką jest wycucie sprzyjającego momentu, by ogłosić zbawienie, czyli przejść od słuchania do świadectwa. Jezus przyjął właściwą postawę w pierwszym dialogu (17-19). Skupiony, zatopiony w słuchaniu uczniów, stawiał jedynie jedno lub dwa pytania — bardzo ogólne, bardzo dyskretne: „O czym rozmawiacie?”; „Dlaczego jesteście smutni?” (17). Pozwolił im opowiedzieć całą ich historię, nawet niewiarygodną wieść przyniesioną przez kobiety, iż „On żyje” (23). Następnie rozpoczął wyjaśniać im Pismo (25-27). Nie wybierał pojedynczych tekstów, enigmatycznych wersetów, które mogłyby odkryć jakieś detale, lecz otworzył przed nimi całe Pismo Święte, by dostrzegli plan Boga zawarty w Objawieniu. Dzięki Jego egzegezie, zmartwychwstanie nie jest jakimś epizodem, częściową manifestacją, punktem odniesienia takiego, czy innego tekstu, ale jest zawarte w całości Bożego planu. Zważywszy na szeroki zakres dialogu w tekście, trzeba podkreślić znaczenie żywego słowa, któremu Łukasz poświęcił tyle miejsca. Widzimy, że charakterystyczną cechą jego narracji jest jednoczesne nauczanie i postępowanie w drodze, która jest też symbolem wzrostu we wierze.

W podsumowaniu warto jeszcze raz przypomnieć, iż w kontekście zaistniałej sytuacji na drodze do Emaus, wyznanie uczniów, iż „On żyje”, wymagało się interpretacji. Czymś koniecznym jest „słyszalność” prawdy biblijnej w życiu chrześcijan⁴². Język obrazów pozwala wejść do głębi ludzkiego życia, ponieważ otwiera dostęp do tego, co jest ważne dla człowieka⁴³. Poprzez symbole i obrazy, chrześcijanin zostaje włączony do dialogu współczesnych uczniów. W aspekcie prowadzonych przez Jezusa rozmów wyróżnia się trzy podstawowe cechy udanego dialogu: „spozstrzegać, traktować poważnie, przyjmować”⁴⁴. Kto nie doświadczył absolutnej doniosłości swojego własnego życia, nie jest w stanie jej przekazać innym. Istota ludzka może rozwijać się tylko we wzajemnych relacjach działania, od człowieka do człowieka i od Boga do człowieka. Tego doświadczają ludzie w spotkaniach i prowadzo-

⁴² K. JOCKWIG, *Erfahrung und Vermittlung von Lebensbedeutsamkeit als Wesensmerkmal der Verkündigung. Homiletische Überlegungen zur Emmaus-Perikope (Lk 24, 13-35)*, TdG 29 (1986), s. 119–120.

⁴³ *Tamże*, s. 120.

⁴⁴ *Tamże*, s. 121.

nych rozmowach. Poważne traktowanie partnera rozmowy jest trudne, ponieważ słuchanie innych z uwagą wymaga wysiłku. Dar przysłuchiwania się pozwala „wypłynąć” spiętrzonym problemom i w konsekwencji następuje uzdrowienie wypowiadającego się. Poprzez słuchanie można uczestniczyć „w życiu” Zmartwychwstałego oraz drugiego człowieka. Historia chrześcijan jest zbudowana na „katastrofie” śmierci i zmartwychwstania Jezusa.

Why do you look for the living among the dead? (...) he is alive
(Luk 24,5.23)

SUMMARY

According to Lukas text 24,5.23 it is seen that the main statement was included in the problem of recognition of resurrected Jesus Christ. Probably it was a problem of Christian communities. The author of perycopy indicates necessary elements which lead us to recognition of Jesus. Probably the scheme contains the thought connected with Eucharistic liturgy, which could be a base of tradition of this story. The main premise is followed by a deep interpretation of human existence, having doubts in faith around Messiah's suffering and death topics.